

آیت‌الله مؤمن قمی، عضو مجلس خبرگان رهبری و فقهای شورای نگهبان پس از تحمل یک دوره بیماری شامگاه پنجشنبه درگذشت

رحلت فقیه پارسا و مبارز

در این مباحث انصافاً آدم شایسته‌ای است و در این موضوع جای شک و شبهه‌ای نیست. هر چه زمان می‌گذشت، درجه شایستگی ایشان بیشتر بر ما روشن می‌شد.

به گزارش فارس، آیت‌الله مؤمن همچنین در واکنش به طرح برخی مسائل دروغین و غرض‌ورزانه از سوی برخی فراریان خارج‌نشین مدعی فقهت خدشه به مقام علمی و مرجعیت مقام رهبری، گفته بود: «شنیده‌ام بعضی از آدم‌های نفهم، حرف‌های بی‌بنیابی درباره علمیت جناب ایشان زده‌اند. خیر! ایشان قطعاً و بلاخدا، مجتهد مطلق و در فقه و اصول و رجال بسیار متبحر است. مقام علمی ایشان فراتر از تشکیکات یک عده مغرض است. در آن جلسات هم بسیار اهل دقت‌نظر بودند و بسیار هم خوب استدلال و همه مسائل را بسیار خوب درک و طبعاً به همین کیفیت هم استنباط و اجتهاد می‌کردند.»

وی همچنین درباره جلسه انتخاب رهبری گفته بود: «بهرتر از آقای خامنه‌ای نداشتیم و این لطف خدا بود که به ذهن ما خطور کرد. پشیمانی که هیچ، حتی احتمال اینکه اشتباه کرده باشیم هم نمی‌دهیم.»

اعلام عزای عمومی در قم

تولیت آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه(س) و استاندار قم در پیام مشترکی ضمن تسلیت ارتحال آیت‌الله مؤمن، امروز چهارم اسفندماه را در قم عزای عمومی اعلام کردند. در بخشی از پیام مشترک آیت‌الله سیدمحمد سعیدی، نماینده ولی فقیه در استان و بهرام سرمست استاندار قم به مناسبت ارتحال ملکوتی فقیه پارسا و زاهد آیت‌الله مومن(ره) آمده است: بدین وسیله ضمن اعلام عزای عمومی روز شنبه مورخ ۴ اسفندماه در استان قم، فقدان این عالم فریخته را به حضرت بقیه‌الله‌الاعظم(عج) رهبر معظم انقلاب، مراجع عظام تقلید، حوزه‌های معزز علمیه، اعضای محترم جامعه مدرسین و بیت شریف آن بزرگوار بویژه مردم انقلابی استان قم تسلیت عرض نموده و از درگاه ایزد منان، برای ایشان علو درجات و غفران و رحمت واسعه الهی و برای عموم بازماندگان، صبر و اجر خواستاریم.

همچنین مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه با صدور اطلاعیه‌ای، ضمن تسلیت ارتحال آیت‌الله محمد مؤمن، نماینده مردم قم در مجلس خبرگان رهبری و عضو فقهای شورای نگهبان، دروس حوزه علمیه قم در روز شنبه چهارم اسفندماه را تعطیل اعلام کرد.

گفتنی است مراسم تشییع و تدفین پیکر عضو فقهای شورای نگهبان امروز شنبه ۴ اسفندماه ساعت ۱۰ از مسجد امام حسن عسکری(ع) به سمت حرم حضرت فاطمه معصومه(س) برگزار خواهد شد.

آیت‌الله جنتی رئیس مجلس خبرگان رهبری، حسن روحانی رئیس‌جمهور، علی لاریجانی رئیس مجلس، آیت‌الله املی رئیس قوه قضائیه و سرلشکر باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح از جمله مسؤولانی بودند که درگذشت عضو شورای نگهبان را تسلیت گفتند.

مبارزه با طاغوت و تأسیس نظام اسلامی مسائلی مطرح می‌شد و مورد بحث قرار می‌گرفت. جای جلسات هم مشخص نبود و سیار تشکیل می‌شد.

مراد بنده از بیان این خاطره این است که بحث‌های این جلسات، صرفاً بحث‌های سیاسی نبود که به علم اشخاص ارتباط نداشتند، بلکه در بین آنها بحث‌های علمی و بویژه فقهی هم مطرح می‌شد، چون موضوع جلسات که به جوانب گوناگون تأسیس نظام مربوط می‌شد، ایجاب می‌کرد مبانی فقهی موضوعات مطروحه هم مورد توجه و بحث قرار گیرد. من در این دوره و در این جلسات بود که با مراتب فضل و دقت نظر و احاطه ایشان به مقولات علمی و فقهی آشنایی و به خود ایشان ارادت خاصی پیدا کردم.

لذا بنده خودم از همان دوره - که عرض کردم یکی دو سال به انقلاب مانده بود- نسبت به آقای خامنه‌ای این نظر را داشتم که فردی است از جنبه علمی شایسته و خوش فکر که استنباط‌های قوی و در عین حال به روز از مسائل فقهی دارد. این مسأله علاوه بر شهادت‌هایی بود که دوستان ما قبلاً درباره فضل و مقام علمی ایشان داده بودند. با این همه، من به لحاظ ارتباطی که بعد از پیروزی انقلاب - به تناسب مسؤولیت‌هایی که هر دو در نظام پیدا کردیم - با ایشان داشتم، بیشتر به فضل و مقام علمی ایشان پی بردم و در نهایت به دلیل همین سابقه بود که پس از رحلت حضرت امام، به رهبری ایشان رای دادم...

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بعد از شهید رجایی رئیس‌جمهور شدند. بنده هم ۲۵ تیر ۱۳۴۲ عضو فقهای شورای نگهبان شدم. البته قیبل از اینکه به شورای نگهبان بیایم، عضو شورای عالی قضایی بودم و به تناسب شغل و جلساتی که پیش می‌آمد با آقای خامنه‌ای جلسات بحث و گفت‌وگو داشتیم... من جزو پیران شورای نگهبان هستم و فقط سن آقای جنتی از من بیشتر است. به هر حال جناب آقای خامنه‌ای در سال ۶۰ برای ریاست‌جمهوری دوره اول انتخاب شدند. خاطرم هست ما در روزهای انتخابات، حج مشرف بودیم و در آنجا به ایشان رأی دادیم. به هر حال جلسات و روابط ما با ایشان ادامه پیدا کرد تا مسأله تاسیس مجمع تشخیص مصلحت پیش آمد و حضرت امام مسائل اختلافی مجلس و شورای نگهبان را به مجمع تشخیص ارجاع دادند. در آن دوره، مجمع تشخیص به ریاست رئیس‌جمهور برگزار می‌شد و در این جلسات هم، قهرانس و ارتباط بیشتری با آقای خامنه‌ای پیدا کردیم. در این جلسات هم میزان اطلاعات فقهی اشخاص منعکس می‌شد، البته مباحثی بود که شاید بالذات فقهی هم نبود اما به مباحث فقهی کشیده می‌شد و احاطه اظهار نظر کنندگان را به فقه و دقت نظر آنها نشان می‌داد. قوانینی که مجلس تصویب کرده و شورای نگهبان ایراد گرفته بود، به مجمع مصلحت می‌آمد و بررسی می‌شد. یکسری امور هم بودند که حضرت امام بررسی آنها را به مجمع تشخیص ارجاع داده بود، نظیر قوانین مربوط به مواد مخدر، گران فروشی و... وقتی این مباحث را طرح می‌کردیم، اگر جنبه فقهی داشت، طبعاً مباحث فقهی هم مطرح می‌شد. حاصل اینکه من در آن جلسات دریافتم جناب آقای خامنه‌ای

الاعتقاد»، «بهدایه‌الحکمه» و «بهدایه‌الحکمه» و بخشی از «اسفار و عرشیه» نائل آمد. همچنین در سال ۱۳۴۲ به تدریس درس خارج اصول پرداخت. تدریس بحث معاملات «تحریر الوسیله» و حضرت امام خمینی(ره)، کتاب قضا و شهادت و عمده حدود و مسائل مستحدثه در قالب درس خارج فقه از دیگر برنامه‌های درسی وی برای پرورش طلاب جوان و طالب اجتهاد بوده است.

از مرحوم آیت‌الله مؤمن آثار فراوانی در مطبوعات به چاپ رسیده است. همچنین وی در زمینه علوم اسلامی کتب شایان توجهی به جامعه علمی کشور تقدیم کرده است که به برخی از آنها اشاره می‌رود:

- ۱- تقریرات درس‌های اصول، مکاسب محرمه و بیع حضرت امام خمینی(ره) با حواشی معظّمه له بر آن
- ۲- تقریرات درس آیت‌الله محقق داماد (صوم و صلوات)
- ۳- ولایت امام و پیامبر(ص) بر امر قانونگذاری کلی
- ۴- ولایت امام و پیامبر(ص) بر جامعه اسلامی
- ۵- حاشیه بر اسفار و شواهد الربوبیه
- ۶- الولایه الالهیه الاسلامیه او الحکومه الاسلامیه
- ۷- تستدید الاصول (اصول فقه استدلالی)
- ۸- کلمات سسیده فی مسائل جدید (۱۰ رساله فقهی در مسائل مستحدثه)
- ۹- مبانی تحریر الوسیله (قضاء و شهادت)
- ۱۰- مبانی تحریر الوسیله (حدود)
- ۱۱- خاطرات آیت‌الله مؤمن قمی (مرکز اسناد انقلاب اسلامی)
- ۱۲- خاطرات و گفت‌وگوهای سیاسی آیت‌الله محمد مؤمن قمی (نشر معارف)
- ۱۳- بررسی وظایف و حدود اختیارات ولی فقیه (درس‌های خارج فقه)
- ۱۴- جایگاه احکام حکومتی و اختیارات ولی فقیه
- ۱۵- حکومت حکیمانه (نقد نظریه حکمت و حکومت، درس‌های خارج فقه)
- ۱۶- منابع مالی در حکمت فقیه (درس‌های خارج فقه)
- ۱۷- اموال و ثروت‌های عمومی در حکومت اسلامی (درس خارج ولایت فقیه)
- ۱۸- فقه و احکام پزشکی.

از دیگر فعالیت‌های علمی و فرهنگی وی می‌توان از تدوین و تنظیم آیین‌نامه‌های داخلی شورای مدیریت حوزه علمیه قم یاد کرد که در دوره تصدی وی انجام گرفت و هم‌اکنون با همت مسؤولان آن مرکز سیر تکاملی خوبی را می‌پیماید.

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قطعاً مجتهد مطلق است

آیت‌الله مؤمن پیش از این طی گفت‌وگویی درباره آشنایی خود با حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، رهبر انقلاب اسلامی گفته بود: «من در همان سال‌های قیصل از انقلاب دودارود و فی‌الجمله با آقای خامنه‌ای آشنایی داشتم. به‌رغم اینکه در آن دوران خود بنده از مراتب علم ایشان اطلاع دقیقی نداشتم اما بعضی از دوستان ایشان مثل مرحوم آیت‌الله آقا سیدحسن طاهری خرم‌آبادی را که با آقای خامنه‌ای مأنوس و حتی هم‌بحث بود می‌شناختم و آن مرحوم و برخی دوستان دیگر از فضل و استعداد و خوش‌فهمی ایشان نکاتی را نقل می‌کردند. روی همین سابقه ذهنی، یک بار در تابستان که به مشهد مشرف بودیم، همراه مرحوم آقای طاهری به دیدن آیت‌الله خامنه‌ای رفتیم و جلساتی با ایشان داشتیم.

این دوره گذشت تا یکی، دو سال مانده به پیروزی انقلاب، مرحوم شهید آیت‌الله دکتر بهشتی جمعی مرکب از علمای مبارز، متدین و متعهد شهرهای بزرگ ایران از جمله قم، تهران و مشهد را که در جریان مربوط به انقلاب فعال بودند تشکیل دادند. در این جمع از قم، چند نفری از جامعه مدرسین هم بودند. چهره‌هایی از قبیل آیت‌الله مشکینی، آیت‌الله منتظری، آیت‌الله ربانی‌املشی، آیت‌الله طاهری خرم‌آبادی، آیت‌الله جنتی و من بودیم. از مشهد آقای طیبسی، آقای هاشمی‌نژاد و تهران هم خود آیت‌الله بهشتی، دکتر باهنر، آیت‌الله مهدوی‌کنی، آیت‌الله موحدی کرمانی و آقای هاشمی‌رفسنجانی شرکت می‌کردند. جناب آیت‌الله خامنه‌ای هم در آن دوره به دلیل دعوت‌هایی که برای سخنرانی از ایشان می‌شد، دست‌کم در اکثر روزهای برگزاری جلسات در تهران بودند و در این جمع شرکت می‌کردند. در این جلسات، درباره مباحث مربوط به

علمای نجف اشرف به عراق مشرف شد و نزدیک ۶ ماه این سفر به طول انجامید و پس از آن مردامه‌ماه ۱۳۴۳ به ایران مراجعت کرد.

به دنبال دستگیری مجدد حضرت امام(ره) و تبعید به ترکیه، آیت‌الله مؤمن به عنوان سفر زیارتی قصد تشریف به نجف اشرف را داشت که مرحوم حاج شیخ مرتضی حائری از ایشان خواست پیامی را به «آیت‌الله العظمی سیدمحمدحسن حکیم» ابلاغ کند.

قرار بود آیت‌الله مؤمن این پیام را از طریق امام موسی صدریا حاج شیخ نصرالله خلخالی(ره) به سمع آیت‌الله حکیم برسانند. پیام این بود که هم‌اکنون، حاج آقا روح‌الله (حضرت امام خمینی) در صف مراجع تقلیدند و دستگیری و تبعید ایشان در واقع توهین به مرجعیت شیعه است. از این رو، لازم است آیت‌الله سیدمحمدحسن نسبت به این مسأله واکنش نشان داده، خواستار بازگشت ایشان و رفع تبعید معظّمه له شوند. از فعالیت‌های دیگر که در کارنامه مبارزاتی آیت‌الله مؤمن می‌درخشد، رساندن مفاد نامه تعدادی از اعضای جامعه مدرسین حوزه علمیه قم مبنی بر اعلام مرجعیت امام خمینی(ره) به دست امام خمینی(ره) بود. مفاد این نامه را آیت‌الله مومن در نجف اشرف محضر امام(ره) تقدیم کرد. امام خمینی(ره) که همیشه از قبول مرجعیت و عناوین اینگونه سر باز می‌زد، ابتدا بدان اعتراض می‌کرد. آیت‌الله مومن با بیان وضعیت حساس آن دوره، جنبه‌های سیاسی و مبارزاتی این تصمیم را خدمت امام(ره) بازگو و به ایشان عرض می‌کند: علت تصمیم اعضای جامعه مدرسین مبنی بر اعلام مرجعیت این است که آنها تنها حضرت تعالی را برای مقابله با رژیم فاسد شاه صالح می‌دانند از این رو وظیفه خود دانستند تا حضرت تعالی را به عنوان مرجع تقلید معرفی کنند. بدین گونه امام(ره) در برابر این اعلام مرجعیت، سکوت می‌فرمایند.

حضور آیت‌الله مومن در جلسات جامعه مدرسین، در پیش از انقلاب و پیگیری مصوبات و بیانیه‌های آن از فعالیت‌های درخشان ایشان است که سرانجام به دستگیری و تبعید اجباری در سال ۱۳۵۳ منجر شد. ایشان به ۳ سال اقامت اجباری در شهید کرمان محکوم شد که پس از گذراندن ۷ یا ۸ ماه اقامت در شهید، بقیه مدت را در تویسرکان به تبعید گذراند اما تبعید آیت‌الله مومن باعث نشد افشگاری‌ها و مبارزات سیاسی ایشان پایان یابد، بلکه در آنجا نیز با بیان احکام اسلامی و در لابه‌لای آن، مسائل مهم انقلاب، ماهیت رژیم شاه را بر مردم آشکار می‌کرد و آنها را به تقلید و پیروی از مرجعیت شیعه، بویژه امام خمینی(ره) که در آن زمان پرچمدار مبارزه بود، دعوت می‌کرد.

مسؤولیت‌های پس از انقلاب

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، فعالیت‌های آیت‌الله مؤمن در قالب مسؤولیت‌های اجرایی و روشنگری‌های درسی و اخلاقی ادامه یافت. مهم‌ترین مسؤولیت‌های ایشان پس از پیروزی انقلاب اسلامی به شرح زیر است:

- ۱- مسؤولیت انتخاب و اعزام قضات شرع دادگاه‌های انقلاب در سراسر کشور به دستور حضرت امام خمینی(ره)
- ۲- ریاست دادگاه عالی انقلاب اسلامی
- ۳- عضویت در شورای عالی قضایی
- ۴- عضویت در شورای نگهبان با حکم حضرت امام خمینی(ره) در سال ۱۳۴۲ و ابقا در آن مسؤولیت با حکم مقام معظم رهبری تاکنون (۱۳۹۷)
- ۵- مدیریت حوزه علمیه قم و عضویت در شورای عالی سیاست‌گذاری حوزه علمیه قم از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۴ و نیز عضویت در دوره چهارم شورای عالی حوزه علمیه قم
- ۶- نمایندگی در دوره‌های اول و دوم مجلس خبرگان رهبری از طرف مردم سمنان و در دوره‌های سوم، چهارم و پنجم به نمایندگی از مردم قم
- ۷- ریاست مجمع فقه اهل بیت(ع)

فعالیت‌های علمی و فرهنگی

زندگی مرحوم آیت‌الله محمد مؤمن با تلاش‌های علمی و فرهنگی فراوانی همراه بود. وی در سال‌های متمادی به تربیت طلاب جوان همت گماشته و در این میان، شاگردان ممتازی را به جامعه علمی و سیاسی کشور تقدیم کرد. وی پس از فراگیری یک دوره کامل اصول، به تدریس چند دوره «رسائل» شیخ انصاری، مقداری از «مکاسب» و «شرح تجرید

گروه سیاسی: آیت‌الله «محمد مؤمن» عضو مجلس خبرگان رهبری و فقهای شورای نگهبان روز پنجشنبه گذشته در ۷۸ سالگی به دیدار حق شتافت.

به گزارش «وطن امروز»، آیت‌الله محمد مؤمن، عضو مجلس خبرگان رهبری و فقهای شورای نگهبان که از مدتی پیش در بستر بیماری بود، دعوت حق را لیک گفت و به دیدار باقی شتافت.

آیت‌الله مؤمن به دلیل مشکلات مغزی و تنفسی از جمعه ۳۰ آذرماه در بخش آی‌سی‌یوی یکی از بیمارستان‌های قم بستری شده و از ۸ دی‌ماه برای پیگیری روند درمان به بیمارستانی در تهران انتقال یافته بود.

آیت‌الله محمد مؤمن متولد سال ۱۳۱۹ در قم بود و از سوابق وی می‌توان به عضویت مجلس خبرگان رهبری، عضویت شورای عالی قضایی، نایب‌رئیس مجلس خبرگان رهبری، عضویت شورای عالی سیاست‌گذاری و ریاست حوزه علمیه قم، عضویت جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، عضویت مجمع جهانی اهل‌بیت(ع)، عضویت هیأت امنای دانشگاه قم و ریاست دادگاه عالی قم اشاره کرد.

آیت‌الله مؤمن تحصیلات مقدّماتی را در قم و ابتدا در مکتب‌خانه و سپس در «مدرسه جامع تعلیمات دینی» گذراند و هم‌زمان به تحصیل در حوزه علاقه‌مند شد. وی با بهره‌گیری از اساتیدی چون امام خمینی(ره)، علامه طباطبایی، علی مشکینی، شیخ مرتضی حائری و سیدمحمدرضا گلپایگانی به درجه اجتهاد دست یافت.

اساتید

حضرت آیت‌الله مؤمن در دوران تحصیل خود از محضر استادان برجسته‌های بهره برد؛ از جمله «شرح منطق» حاجی سبزواری را نزد «حاج شیخ محمد واعظ‌زاده» و «مکاسب» شیخ انصاری را نزد آیت‌الله مشکینی، آیت‌الله شاه‌آبادی، شیخ ابوالفضل خوانساری و دیگر اساتید آن زمان فرا گرفت. همچنین «رسائل» شیخ انصاری را نزد «آیت‌الله حاج شیخ محمد شاه‌آبادی» و جلد اول آن بزرگوار مستحکم کرد. پس از تبعید امام(ره) در سال ۱۳۴۲، به دروس فقه و اصول «آیت‌الله حاج میرزا محمد مجاهدی تبریزی» فراگرفت.

وی در درس اصول حضرت امام خمینی(ره) شرکت کرد و چند ماهی نیز در درس فقه آیت‌الله‌العظمی بروجرودی حاضر شد و سپس به درس خارج فقه امام(ره) که درباره «مکاسب محرمه و بیع» بود، رفت و پایه‌های استنباط فقهی خود را نزد آن بزرگوار مستحکم کرد. پس از تبعید امام(ره) در سال ۱۳۴۲، به دروس فقه و اصول «آیت‌الله سیدمحمد محقق داماد» رفت و پس از آن مرحوم، از درس خارج فقه «آیت‌الله حاج آقا مرتضی حائری یزدی» بهره برد.

استاد او در «فلسفه» و «شرح منظومه» سبزواری، مرحوم آیت‌الله حاج آقا مصطفی خمینی(ره) بود و بعد از آن برای تحصیل الهیات «شفقا» و «اسفار» به درس «علامه سیدمحمدحسین طباطبایی(ره)» رفت و سال‌ها به حضور در درس تفسیر وی نیز توفیق یافت. وی عمده استادان خود را در حوزه، مرحوم امام، مرحوم محقق داماد و مرحوم شیخ مرتضی حائری می‌داند و درباره آنها می‌گوید: «بن سیه می‌کردند؛ مخصوصاً امام که وقتی مسأله‌ای را می‌خواست طرح بکند، مانند این بود که اصلاً خودش می‌خواهد این مسأله را به عنوان کند. با کمال دقت مطرح می‌کردند و حرف‌های علمای دیگر را مطرح و نقض و ابرام می‌کردند و طبعاً با اجتهادی بار می‌آوردند.»

فعالیت‌های مبارزاتی پیش از انقلاب

دفتر زندگانی آیت‌الله محمد مومن، پیش و پس از انقلاب، سرشار از مبارزه و هدایت‌های سیاسی است. در سال ۱۳۴۳ در مجلس آن روز، لایحه کابینتولاسیون مطرح شد. به دنبال این قضیه، امام خمینی(ره) در نطق‌های آتشین خود، ضمن محکوم کردن این مسأله، همه مسلمانان و علمای اسلام را به مبارزه با آن دعوت کردند.

رژیم شاه که از افشگاری‌های امام خمینی(ره) می‌هراسید ایشان را دستگیر و پس از ۲ ماه از بزرگوار را در منزلی در قیصریه تهران محصور و ممنوع‌الملاقات کرد. امام اواخر سال ۱۳۴۲ به قصد زیارت عتبات عالیات و حضور در درس خارج